

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29

11 листопада 2024 року

м. Київ

Р І Ш Е Н Н Я

№ 38

Проголошення європейського курсу як незворотного та закріплення його у преамбулі Конституції України, а також в Угоді про асоціацію між Україною та Європейського Союзу підкреслює важливість гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами.

З моменту отримання статусу кандидата на членство в ЄС, адаптація національного законодавства стала не лише політичною, а й юридичною необхідністю і є важливою складовою інтеграції України в європейську спільноту і забезпечення умов для повноправного членства в ЄС у майбутньому.

У контексті цієї адаптації особливу увагу маємо приділити правам потерпілих та свідків, оскільки Європейський Союз має низку нормативних актів, спрямованих на забезпечення їхньої підтримки, а також відповідних гарантій безпеки.

Зокрема, Директива про права потерпілих (2012/29/ЄС) запроваджує мінімальні стандарти щодо прав таких учасників провадження, зобов'язує держави надавати потерпілим інформацію, доступ до правосуддя, підтримку та захист, включаючи психологічну допомогу та консультації.

Європейське законодавство передбачає, що потерпілі мають право на чутливе ставлення та повагу до їхньої гідності, на необхідний доступ до інформації по справі, в якій вони мають певний статус, а також на належну участь у цій справі під час судового розгляду.

Крім того, такі стандарти гарантують особливий захист для вразливих потерпілих та свідків (наприклад, малолітні чи неповнолітні, які мають фізичні, психічні або психологічні порушення, є потерпілими від торгівлі людьми, злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, геноциду, тероризму та інші).

Для України впровадження вказаних стандартів є дуже важливими кроком.

На цей час з початку повномасштабного вторгнення російських військ на територію України правоохоронними органами було зафіксовано більше 142 000 воєнних злочинів, в яких є велика кількість потерпілих та свідків, котрі відносяться до категорії вразливих. Тому вказані стандарти необхідно застосовувати вже у сьогоденних реаліях.

Офіс Генерального прокурора заснував Координаційний центр по роботі з потерпілими і свідками воєнних злочинів на стадії досудового розслідування і вже розгорнуто 9 його регіональних філій у прифронтових регіонах нашої держави.

Проблемі підтримки вразливих учасників кримінального провадження під час судового розгляду неодноразово піднімалася на семінарах, круглих столах та конференціях, і в тому числі на конференції "Правосуддя в національних судах у

справах про міжнародні злочини", яка відбулася 21-22 жовтня 2023 року у м. Львові, ініційованою Програмою USAID "Справедливість для всіх".

Під час виступів та дискусій на вказаній конференції запрошені міжнародні експерти зазначили про певну позитивну світову практику, коли в міжнародних трибуналах були засновані та ефективно функціонували відділи підтримки вразливих потерпілих і свідків.

Враховуючи важливість створення таких відділів у судах, де доведеться розглядати справи з великою кількістю свідків та потерпілих, які зазнали жахів війни чи під час ворожої окупації, на зазначеній конференції було визначено певні кроки щодо реалізації плану по створенню цих відділів.

У квітні 2024 року Програма USAID "Справедливість для всіх" звернулася до Ради суддів України з листом щодо питання схвалення ініціатив Програми по реалізації проекту створення відділів підтримки потерпілих та свідків воєнних злочинів у трьох пілотних судах.

Рішенням Ради суддів України від 11.04.2024 №9 схвалено вказану ініціативу та визначено пілотними судами з реалізації на стадії судового провадження пілотного проекту "Створення відділів підтримки потерпілих та свідків воєнних злочинів у двох пілотних судах", таких як: Вишгородський районний суд Київської області та Чернігівський районний суд Чернігівської області.

29 травня 2024 року між залученими Програмою USAID "Справедливість для всіх" міжнародними експертами та членами Ради суддів України, представниками Державної судової адміністрації України, Координаційного центру підтримки потерпілих і свідків в межах Офісу Генерального прокурора, Асоціації жінок-юристок України (ЮрФем) відбулася робоча зустріч з приводу обговорення питання покращення роботи судів у частині надання захисту і підтримки вразливим потерпілим і свідкам, на якій було вирішено розробити Проект Протоколу для судів по роботі з вразливими потерпілими і свідками (далі Протокол).

Для роботи по супроводу процесу впровадження пілотного проекту і розробкою Протоколу для судів Програма USAID "Справедливість для всіх" залучила трьох міжнародних експертів:

- **Сімо Ваатайнен** (Фінляндія), міжнародний консультант із захисту свідків у кримінальному правосудді, який працює у цій сфері з 1998 року, включаючи досвід керівника відділу по роботі із вразливими учасниками судового провадження у Міжнародному кримінальному трибуналі для колишньої Югославії, Міжнародному кримінальному суді, Спеціальному трибуналі для Лівану, проектах Європейської комісії, ООН, Організації з безпеки та співробітництва в Європі, Світового банку та інших;

- **Клаус Хофман** (Німеччина), член Консультативної групи Atrocity Crimes Advisory Group в Україні, яка є багатосторонньою ініціативою, заснованою Сполученими Штатами, Європейським Союзом та Великою Британією для надання стратегічних консультацій та оперативної допомоги Офісу Генерального прокурора; старший прокурор у Офенбурзі та Фрейбурзі (Німеччина); також працював прокурором у Міжнародному кримінальному трибуналі для колишньої Югославії у 2005 – 2010 рр.;

- **Алма Тасо Делькович** (Боснія і Герцеговина), яка з 2005 року працює у сфері підтримки та захисту потерпілих і свідків й очолювала Офіс підтримки свідків у суді Боснії і Герцеговини, тренерка та авторка наукових статей у галузі психології щодо підтримки та захисту свідків і потерпілих.

Також, до складу розробників Протоколу були залучені члени Ради суддів України Потапенко А. та Холод Р., Директорка Координаційного центру з підтримки потерпілих і свідків в межах Офісу Генерального прокурора Плотнікова В., Голова

Асоціації жінок-юристів України "ЮрФем" Кіт Х.; адвокат, керівник ГО "Регіональний центр прав людини" Мартиновський Р.

12 вересня 2024 року до Ради суддів України надійшла пропозиція від Програми USAID "Справедливість для всіх" про додаткове включення Ірпінського міського суду Київської області та Шевченківського районного суду міста Києва до пілотного проекту по запровадженню відділів підтримки потерпілих і свідків в судах та відповідну підтримку Програмою USAID "Справедливість для всіх" реалізації пілотного проекту у 4-ьох судах України. Це пов'язано із тим, що Ірпінський міський суд Київської області активно розглядає справи про воєнні злочини із багатьма вразливими потерпілими і свідками, а Шевченківський районний суд міста Києва є одним із найбільш завантажених судів столиці та наразі має відповідні вільні приміщення, які можна оперативно обладнати для роботи таких відділів.

Рішенням Ради суддів України від 12.09.2024 №31 до визначених рішенням Ради суддів України від 11.04.2024 року № 9 пілотних судів з реалізації на стадії судового провадження пілотного проекту "Створення відділів підтримки потерпілих та свідків воєнних злочинів у трьох пілотних судах" додатково включено Ірпінський міський суд Київської області та Шевченківський районний суд міста Києва, а також назву проекту викладено в такій реакції: "Створення відділів підтримки потерпілих та свідків воєнних злочинів у пілотних судах".

За час реалізації вказаного пілотного проекту міжнародні експерти, залученні Програмою USAID "Справедливість для всіх" провели оцінку потреб пілотних судів та запропонували рішення кожному пілотному суду з метою запровадження офісів для підтримки потерпілих і свідків. За підтримки Програми в чотирьох пілотних судах будуть проведені відповідно архітектурно-ремонтні роботи для розміщення окремих відділів по роботі з вразливими потерпілими і свідками.

Також, заплановано, що визначений персонал із числа працівників апарату судів, які у подальшому будуть займати посади у вказаному відділі, найближчим часом пройдуть додаткову підготовку за участі долучених Програмою USAID "Справедливість для всіх" міжнародних експертів. Додаткова їх компетенція полягатиме у своєчасному забезпеченні інформацією потерпілих та свідків; вмінні психологічно підготувати потерпілих до дачі показань перед судовим засіданням; роз'яснити вразливим потерпілим та свідкам судову процедуру; встановити безпечний контакт із свідками, відносно яких застосовані заходи безпеки; зберігати конфіденційність особи свідка/потерпілого; створення безпечних місць для їх допиту; посилення безпеки зберігання та доступу до певних документів тощо.

Крім того, 24-25 жовтня 2024 року у Києві за підтримки Програми USAID "Справедливість для всіх" відбулася Друга щорічна конференція "Правосуддя в національних судах у справах про воєнні злочини", на якій Сімо Ваатайнен для учасників презентував Протокол для судів по роботі з вразливими потерпілими і свідками.

Цей Протокол спрямований на створення умов, що сприяють дачі показань потерпілими і свідками з числа уразливих категорій за обставин, коли вони спроможні дати в суді якнайповніші докази. Також, застосування Протоколу покликано забезпечити, щоб усі викликані до суду потерпілі та свідки з'явилися до суду своєчасно, були наперед належним чином поінформовані про процедуру надання показань, про свої права та обов'язки й одержали необхідну практичну та психологічну підтримку під час дачі показань. Крім того, цей Протокол має поліпшити особистий простір і конфіденційність потерпілих і свідків через організаційні заходи з обмеження їх контактів із стороною захисту, представниками медіа, іншими учасниками провадження і відвідувачами суду.

В майбутньому за результатами такого пілотного проекту буде розглянута можливість масштабувати подібний досвід, впровадивши його в інших судах України.

Вивчивши зміст вказаного Протоколу, враховуючи завдання та мету Кримінального процесуального кодексу, Рада суддів України дійшла висновку, що розроблений Протокол для судів по роботі з вразливими потерпілими і свідками сприятиме забезпеченню безпечного справедливого та людиноцентричного правосуддя для кожного потерпілого та свідка у кримінальному провадженні під час судового розгляду.

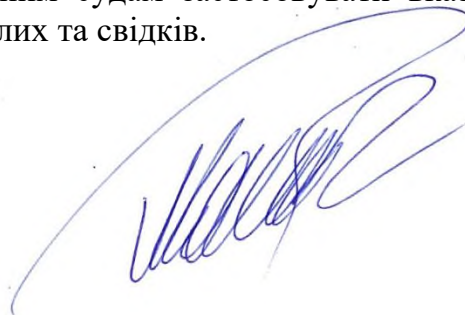
Заслухавши та обговоривши інформацію членів Ради суддів України Холода Р.С., Потапенка А.В. про схвалення Протоколу для судів по роботі з вразливими потерпілими і свідками, відповідно до частини восьмої статті 133 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та Положення про Раду суддів України, затвердженого X позачерговим з'їздом суддів України 16 вересня 2010 року (з подальшими змінами), Рада суддів України,

в и р і ш и л а :

1. Схвалити Протокол для судів по роботі з вразливими потерпілими і свідками, розроблений Сімо Ваатайненем, Альмою Тасо Делькович та Клаусом Хофманом, що додається.

2. Рекомендувати пілотним судам застосовувати вказаний Протокол для роботи відділів підтримки потерпілих та свідків.

**Голова
Ради суддів України**

Моніч Б.С.

*Додаток
до рішення Ради суддів України
від 11 листопада 2024 року № 38*

СХВАЛЕНО
рішення Ради суддів України
від 11 листопада 2024 року № 38

ПРОТОКОЛ ДЛЯ СУДІВ ПО РОБОТІ З ВРАЗЛИВИМИ ПОТЕРПІЛИМИ ТА СВІДКАМИ

ПРОЕКТ

Контракт № 72012121C00002, Запит/Запит на придбання/Проект № REQ-121-21-000006

Програма "Справедливість для всіх"

Офіс USAID: Відділ сприяння розвитку демократії та врядування

Автор: Сімо Ваатайнен та Альма Тасо Делькович, експерти з питань підтримки потерпілих і свідків; Клаус Хофман, старший прокурор у Фрейбурзі, Німеччина.

Надано:

Кімонікс Інтернешнл Інк.
1275 Нью Джерсі авеню південно-східна, офіс 200
Вашингтон, федеральний округ Колумбія 20003
Телефон: +1-202-955-3300

ДИСКЛЕЙМЕР

Погляди авторів, викладені у даній публікації, не обов'язково відображають погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або Уряду Сполучених Штатів Америки.

ЗМІСТ

Розділ I "Цілі запровадження Протоколу"	2
Розділ II "Ключові принципи"	3
Розділ III "Повторна травматизація та повторна віктимізація"	4
Розділ IV "Права потерпілих і свідків під час судового процесу"	5
Розділ V "Обов'язки фахівців-практиків при взаємодії з потерпілими та свідками"	6
Розділ VI "Судді"	7
Розділ VII "Прокурори та Координаційний центр підтримки потерпілих і свідків у межах Офісу Генерального прокурора"	9
Розділ VIII "Адвокати"	10
Розділ IX "Працівники апарату суду"	11
Розділ X "Служба судової охорони"	12
Розділ XI "Функції та обов'язки ВППС"	13
Розділ XII "Опис робочого процесу та внутрішніх правил"	16
До прибуття свідків та потерпілих безпосередньо до суду	16
Після першого судового засідання судового розгляду (на якому узгоджено графік судових засідань)	16
До другого судового засідання судового розгляду	16
Друге судове засідання судового розгляду і впродовж усього судового розгляду	17
У день судового засідання і після дачі показань	17
Додаток I Схема виклику потерпілих та свідків	18

РОЗДІЛ І "ЦІЛІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОТОКОЛУ"

1. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Звісно, це положення Конституції України поширюється й на потерпілих і свідків, які дають показання в суді.
2. Даний Протокол відображає принципи і стандарти, визначені Конституцією України, Директивою 2012/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради, що запроваджує мінімальні стандарти щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочинів, Римським статутом і практикою міжнародних кримінальних судів у частині захисту і підтримки вразливих потерпілих і свідків, які надають показання під час судового розгляду у кримінальних провадженнях.
3. Протокол спрямований на створення умов, що сприяють дачі показань потерпілими і свідками з числа уразливих категорій за обставин, коли вони спроможні дати в суді якнайповніші докази.

До такої категорії відносяться ОСОБИ:

- малолітні або неповнолітні;
  - літні люди;
  - які мають фізичні, психічні або психологічні чи сенсорні порушення, що не дозволяють їм повною мірою брати участь у житті суспільства;
  - є потерпілими від: торгівлі людьми; злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; домашнього насильства; злочинів, вчинених із застосуванням насильства або погрозою його застосування; воєнних злочинів; злочинів проти людяності; геноциду; тероризму;
  - є близькими родичами або членом сім'ї особи, смерть якої настала в результаті вчинення злочину;
  - близькі родичі або члени сім'ї яких залишилися і перебувають на тимчасово окупованій території;
  - чиї стосунки або чия залежність від обвинувачених робить їх особливо уразливими;
  - інші потерпілі та свідки, яких суддя визначить як вразливих, а саме: це ті особи, які піддаються підвищеному ризику психологічної шкоди через постанови перед судом або які відчують психосоціальні чи фізичні труднощі, що впливають на їхню здатність постати перед судом.
4. Протокол покликаний забезпечити, щоб усі викликані до суду потерпілі та свідки з'явилися до суду своєчасно, були наперед належним чином поінформовані про процедуру дачі показань, про свої права та обов'язки й одержали необхідну практичну та психологічну підтримку під час дачі показань. Крім того, цей Протокол має поліпшити особистий простір і конфіденційність потерпілих і свідків через організаційні заходи з обмеження їх контактів із стороною захисту, представниками ЗМІ, іншими учасниками провадження і відвідувачами суду. Ці заходи впроваджуються незалежно від того, в якому (відкритому чи закритому) судовому засіданні дає показання особа.
  5. Протокол стосується потерпілих та свідків з числа уразливих категорій як сторони обвинувачення, так і сторони захисту.

РОЗДІЛ II "КЛЮЧОВІ ПРИНЦИПИ"

1. Цей Протокол спирається на кілька ключових принципів.
2. Потерпілі та свідки відіграють важливу роль в будь-якому кримінальному провадженні. Їхня спроможність дати якнайповнішу інформацію про докази є істотним чинником належного відправлення правосуддя відповідним судом. Даючи показання в суді, потерпілі та свідки роблять цінний внесок у боротьбу суспільства та органів кримінальної юстиції проти злочинності. Їхній внесок має бути визнаний та позитивно оцінений фахівцями-практиками системи кримінальної юстиції.
3. Зі свідками і потерпілими слід поводитися шанобливо, уважно і професійно та з урахуванням гендерної чутливості свідків та потерпілих. Недопустима яка б то не була дискримінація за ознаками природи злочину, тяжкості кримінального правопорушення або жорстокості його вчинення, раси, кольору шкіри, етнічної чи соціальної належності, генетичних рис, мови, віросповідання, політичних поглядів, інших уподобань, належності до національних меншин, майнового стану, місця народження, стану здоров'я, віку, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації чи місця проживання особи.
4. Непрофесійне, нешанобливе, неухажне чи агресивне поводження з потерпілими та свідками може зашкодити одержанню судом якнайповніших доказів, що необхідні для належного відправлення правосуддя.
5. Суд має враховувати ситуацію в особистому житті, нагальні потреби, вік, стать, стан здоров'я та зрілість потерпілих і свідків і при цьому поважати їхню психологічну, ментальну та моральну цілісність. Потерпілі і свідки мають бути захищені від повторної віктимізації, повторної травматизації, а також як і свідки від залякування і помсти, та переслідування¹. Їм мають бути надані необхідна допомога, сприяння у відновленні та одержанні доступу до правосуддя в повному обсязі.
6. Виконання обов'язку поводитися з потерпілими і свідками належним чином є особливо важливим, коли вони належать до уразливих категорій осіб, або коли дача показань стосується подій, які можуть спричинити неприємні переживання, повторну травматизацію чи повторну віктимізацію. Вживаючи такі заходи, суд підвищує ймовірність одержання якнайповніших показань, зберігаючи при цьому психологічний добробут потерпілих і свідків.
7. У роботі з потерпілими та свідками важливо, щоб фахівці-практики добре усвідомлювали можливу реакцію потерпілих і ризики їхньому ментальному здоров'ю, коли їм при дачі показань пропонується розповісти – і, відповідно, знову пережити – можливо надзвичайно травматичні для них події. Важливо також, щоб фахівці-практики знали, які заходи можуть бути застосовані для зменшення ризику повторної травматизації і повторної віктимізації.

---

¹В цьому документі під «переслідуванням» маються на увазі небажані дії чи поведінка, що зазіхають на честь людини або створюють загрозливе, вороже, таке, що принижує гідність, образливе чи агресивне середовище.

РОЗДІЛ III "ПОВТОРНА ТРАВМАТИЗАЦІЯ, ПОВТОРНА ВІКТИМІЗАЦІЯ ТА ТРАВМА- ІНФОРМОВАНІ ПІДХОДИ"

1. Повторна травматизація означає повторну появу пов'язаних з травмою симптомів, коли від свідка чи потерпілої особи під час дачі показань вимагають описати події, що призвели до травми. Завчасна психологічна просвіта та допомога, належна підготовка таких осіб до дачі показань, надання їм емоційної підтримки під час дачі показань і можливості підтримувати необхідний рівень контролю є істотними складовими зменшення ризику повторної травматизації. Підсумкова сесія та підтримка вже після дачі показань так само важливі для забезпечення належного захисту і підтримки свідків.
2. Повторна віктимізація означає виникнення у потерпілої особи почуття жертви, коли вона дає показання про події, в ході яких проти неї вчинялися кримінальні правопорушення. Істотними елементами запобігання повторній віктимізації є надання можливості потерпілій особі певного рівня контролю під час дачі показань і забезпечення поважного до неї ставлення, належного тону і дискурсу. Судді відіграють ключову роль у мінімізації ризику повторної віктимізації: вони ретельно контролюють послідовність і зміст запитань, що задаються сторонами потерпілій особі. Цей контроль не перешкоджає праву іншої сторони перевірити достовірності показань під час перехресного допиту.
3. Травма-інформовані підходи – це підхід, який вживає активних заходів для створення безпечного, співчутливого та шанобливого середовища, прагне розвинути чи відновити відчуття безпеки, впевненості в собі, зв'язку, турботи та розширення можливостей для постраждалих осіб.

РОЗДІЛ IV "ПРАВА ПОТЕРПІЛИХ І СВІДКІВ ПІД ЧАС СУДОВОГО ПРОЦЕСУ"

1. Крім прав, передбачених статтями 56, 66, 336, 354 Кримінального процесуального кодексу, свідки та потерпілі мають право на:
  - шанобливе, чутливе та професійне поводження з ними з повагою до їхньої гідності;
  - захист від будь-яких переслідувань і залякувань, а також від ризику завдання їм емоційної чи психологічної шкоди та повторної віктимізації в ході дачі показань;
  - конфіденційність і захист приватного життя;
  - проведення індивідуальної оцінки для з'ясування конкретних потреб у захисті та/або підтримці;
  - застосування до них заходів відповідно до оціненої уразливості, психологічного стану і ризику нанесення шкоди в ході дачі показань, у тому числі:
    - запобігання прямому зоровому контакту потерпілого чи свідка з обвинуваченим (у тому числі, надання показань за допомогою відеоконференції, з приміщення іншого суду або з іншого приміщення цього ж суду);
    - дозвіл особі, відповідальній за надання емоційної підтримки (або близькому родичу), перебувати поруч з потерпілим або свідком під час судового засідання;
    - скорочення, у тому числі до мінімуму, чисельності осіб, присутніх в судовому засіданні;
    - в окремих випадках запровадження порядку допиту, за якого усі запитання задаються лише через головуючого суддю (насамперед, відносно малолітніх та неповнолітніх осіб);
    - визначення порядку дослідження доказів таким чином, щоб мінімізувати кількість допитів потерпілих та свідків та їх відвідувань приміщення суду;
    - допит неповнолітніх та малолітніх із застосуванням методики "зеленої кімнати";
    - інші заходи на розсуд суду.

РОЗДІЛ V "ОБОВ'ЯЗКИ ФАХІВЦІВ-ПРАКТИКІВ ПРИ ВЗАЄМОДІЇ З ПОТЕРПІЛИМИ ТА СВІДКАМИ"

1. Усі фахівці-практики в системі кримінальної юстиції, які взаємодіють з потерпілими і свідками, відіграють ключову роль у забезпеченні належного поводження з потерпілими і свідками під час (і після завершення) судового провадження, а також в їхній спроможності зробити важливий внесок у відправлення правосуддя. Конкретні обов'язки фахівців-практиків у судовому провадженні наведені нижче по тексту.

РОЗДІЛ VI "СУДДІ"

1. Під час судового засідання враховують потреби усіх потерпілих і свідків, особливо з числа уразливих категорій.
2. Вживають заходи для захисту безпеки, збереження фізичного та психологічного добробуту, гідності та приватного життя всіх потерпілих і свідків. При цьому судді враховують стандарти і практики, встановлені Директивою 2012/29/ЕС Європейського Парламенту та Ради, що запроваджує мінімальні стандарти щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочинів і Статутом Міжнародного кримінального суду.
3. Надають розпорядження та дозвіл на здійснення заходів для сприяння дачі показань потерпілими та свідками з числа уразливих категорій. У разі існування ризику повторної травматизації або неспроможності потерпілого чи свідка надати докази в повному обсязі через травматичну природу подій щодо яких даються свідчення, суддя може дозволити особі, відповідальній за надання професійної психологічної підтримки потерпілому чи свідку, бути присутній у залі судових засідань для надання їм емоційної підтримки під час дачі показань. Така особа не має права приймати участь у допиті свідка та потерпілого, але може надати пояснення з приводу стану потерпілого чи свідка лише тільки з дозволу головуючого.
4. Мають звертати увагу на стан потерпілих і свідків під час дачі показань, особливо в тих випадках, коли є відповідна інформація від Відділу підтримки потерпілих і свідків (далі по тексту – ВППС) до початку їхнього допиту.
5. У разі наявної інформації про неналежний стан здоров'я потерпілого чи свідка, що впливає на його здатність у повному обсязі відповідати на запитання учасників провадження і суду та приймати участь у судовому засіданні (інформація від ВППС; осіб, які допитуються або з інших джерел) головуючий приймає рішення про оголошення у справі перерви, а за необхідності приймає рішення про надання медичної чи психологічної допомоги або про відкладення процесу допиту цього потерпілого чи свідка.
6. За дозволом головуючого судді при необхідності під час допиту може бути присутній медичний персонал або психолог, які зможуть контролювати стан потерпілого або свідка та у разі його погіршення надати відповідну допомогу.
7. Уважно контролюють манеру та тон, за яких задаються запитання потерпілому або свідку, з метою захисту їхньої гідності, уникнення домагань і залякувань і захисту їх від ризику нанесення емоційної чи психологічної шкоди або повторної віктимізації.
8. За необхідності, зокрема для сприяння дачі показань потерпілими і свідками, консультуються з професійним психологом (або за наявності - з психологом, який перебуває на посаді у ВППС) з будь-якого питання щодо негативного впливу на спроможність потерпілого чи свідка давати показання.
9. Здійснюють комунікацію з представником ВППС щодо питань пов'язаних із: можливістю допиту свідка чи потерпілого у дати, заплановані судом; необхідним захистом чи підтримкою потерпілих і свідків; щодо стану здоров'я потерпілих та свідків.
10. Надають дозвіл представнику ВППС бути присутнім і брати участь у судовому засіданні, в частині, в якій обговорюється графік судових засідань, в яких планується допитати

потерпілих та свідків, а також під час встановлення причин їх неявок до суду і вирішення цих проблемних питань.

11. Забезпечують контроль за своєчасним повідомленням ВППС щодо графіка судових засідань, в яких планується допитати свідків та потерпілих, а також щодо інформації про отримання повісток свідками та потерпілими і їх неявки у судові засідання.

РОЗДІЛ VII "ПРОКУРОРИ ТА КООРДИНАЦІЙНИЙ ЦЕНТР ПІДТРИМКИ ПОТЕРПІЛИХ І СВІДКІВ У МЕЖАХ ОФІСУ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА"

1. Під час обговорення графіку судових засідань, в яких планується допитати свідків та потерпілих, прокурор та/або представник Координаційного центру з підтримки потерпілих і свідків як окремого самостійного структурного підрозділу у складі Офісу Генерального прокурора² (далі по тексту – Координаційний центр) надає наявну інформацію про можливість явки потерпілих та свідків у конкретні дати, особисто до зали суду чи до приміщення іншого суду.
2. Координаційний центр взаємодіє з ВППС в питаннях запобігання повторній віктимізації, залякування та помсти в суді.
3. Після встановлення судом графіку судових засідань, в яких планується допитати свідків та потерпілих і повідомлення їм про виклик до суду, прокурори координують з ВППС щодо вирішення практичних аспектів процесу дачі ними показань в суді.
4. Координаційний центр тісно взаємодіє з ВППС у забезпеченні безперервного характеру надання свідкам і потерпілим психологічної та практичної підтримки в суді.
5. Зі згоди потерпілих та свідків Координаційний центр та ВППС може здійснювати обмін інформацією про них, яку вони вважають необхідною для забезпечення належної психологічної та іншої практичної підтримки потерпілих і свідків під час судового розгляду, а також інформацією про актуальний стан судового розгляду та графіки судових засідань, в яких планується допитати потерпілих та свідків.
6. Прокурори задають запитання потерпілим і свідкам у спосіб, який захищає їхню гідність, запобігає домаганням і залякуванням та захищає їх від ризику завдання емоційної чи психологічної шкоди та повторної віктимізації.
7. У разі звернення потерпілих та свідків про необхідність застосування до них заходів безпеки прокурор негайно ініціює вказане питання перед органами, які забезпечують безпеку осіб.

---

² Координаційний центр з підтримки потерпілих і свідків як окремий самостійний структурний підрозділ у складі Офісу Генерального прокурора створено [Наказом Генерального прокурора №. 103 від 11.04.2023 року](#).

РОЗДІЛ VIII "АДВОКАТИ"

1. Під час обговорення графіку судових засідань, в яких планується допитати свідків та потерпілих, адвокат надає наявну інформацію про можливість явки свідків і потерпілих у конкретні дати, особисто до зали суду чи до приміщення іншого суду.
2. Після встановлення судом графіку судових засідань, в яких планується допитати свідків та потерпілих і повідомлення їм про виклик до суду адвокат координує з ВППС вирішення практичних аспектів процесу дачі ними показань в суді.
3. Адвокат³ тісно взаємодіє з ВППС у забезпеченні безперервного характеру надання свідкам і потерпілим психологічної та практичної підтримки в суді.
4. Зі згоди потерпілих і свідків, адвокат може надавати загальну інформацію про них, яку він вважає необхідною для забезпечення належної психологічної та іншої практичної підтримки потерпілих і свідків у приміщенні суду.
5. Адвокат задає запитання потерпілим і свідкам у спосіб, який захищає їхню гідність, запобігає домаганням і залякуванням та захищає їх від ризику завдання емоційної чи психологічної шкоди та повторної віктимізації.
6. У разі звернення потерпілих та свідків про необхідність застосування до них заходів безпеки адвокат негайно ініціює вказане питання перед органами, які забезпечують безпеку осіб.

---

³ В цьому документі мається на увазі, що до «адвокатів» відносяться особи, які здійснюють захист обвинуваченого, а також представляють потерпілого.

РОЗДІЛ ІХ "ПРАЦІВНИКИ АПАРАТУ СУДУ"

1. Всі працівники апарату суду поводяться з потерпілими і свідками неупереджено, професійно, чемно, поважно і чутливо.
2. Секретар судового засідання за розпорядженням головуючого судді по справі відразу після отримання обвинувального акту з додатками (реєстру матеріалів досудового розслідування) надає ВППС інформацію про дату підготовчого судового засідання і відомості про потерпілих (їх адреси проживання та номери контактних телефонів).
3. Секретар судового засідання відразу після узгодження графіка судових засідань, в яких планується допитати потерпілих і свідків, інформує про нього ВППС, а також надає інформацію про свідків (їх адреси проживання та номери контактних телефонів).
4. Секретар судового засідання негайно інформує ВППС про вручення потерпілим та свідкам викликів до суду.
5. Секретар судового засідання відразу інформує ВППС про зміни, внесені до графіку судових засідань, в яких планується допитати потерпілих і свідків, а також про факт зняття з розгляду справи.
6. Секретар судового засідання координує з ВППС вирішення будь-яких практичних аспектів перебування потерпілих і свідків у приміщенні суду.
7. При отриманні інформації про звільнення обвинуваченого з-під варти, секретар судового засідання негайно повідомляє ВППС про таке звільнення для подальшого інформування про це потерпілих і свідків.

РОЗДІЛ X "СЛУЖБА СУДОВОЇ ОХОРОНИ"

1. Керівник територіального підрозділу служби судової охорони призначає особу, відповідальну за взаємодію з ВППС, для цілей координування непомітного входу і виходу потерпілої особи чи свідка з приміщення суду та забезпечення реагування на виникнення позаштатної ситуації в приміщенні суду.
2. Спільно з ВППС, служба судової охорони розробляє практичний протокол переміщень потерпілих і свідків, що передбачає відсутність контактів між ними та обвинуваченим, адвокатом-захисником, представниками медіа та громадськості поза залом суду.

РОЗДІЛ XI "ФУНКЦІЇ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ВППС"

1. ВППС надає психологічну та практичну допомогу з метою сприяння дачі показань свідками та потерпілими, незалежно від того, яка із сторін справи задає запитання і свідки якої саме сторони будуть допитані судом :
  - надання інформації про дату та час проведення судового засідання та рекомендацій щодо того, як дістатися приміщення суду;
  - надання інформаційної або іншої за можливості допомоги в організації переїзду до приміщення суду, в якому будуть надавати показання та ночівлі у разі необхідності;
  - організація непомітного входу і виходу з будівлі суду – у тісній взаємодії з працівниками служби судової охорони;
  - надання психологічної та просвітницької допомоги з питань симптомів і впливу травми, а також механізмів подолання симптомів подій минулого у разі їх появи;
  - задоволення потреб потерпілих і свідків, пов'язаних із судовим розглядом, до, під час і після відвідання ними суду;
  - надання рекомендацій щодо правил поведінки як учасника судового процесу під час судового розгляду;
  - надання допомоги потерпілим і свідкам для одержання відшкодування витрат на переїзди та компенсації за втрачену заробітну плату, як це передбачено статтею 122 Кримінального процесуального кодексу;
  - надання іншої необхідної допомоги, без якої потерпілі та свідки не можуть давати показання в суді.
2. ВППС може інформувати головуєчого суддю про будь-яке питання, що: може вплинути на графік судових засідань, в яких планується допитати свідків та потерпілих; стосується психологічного стану потерпілих і свідків, який може вплинути на їхню спроможність давати показання. При цьому ВППС може давати головуєчому судді на його запит рекомендації з вирішення цих питань.
3. ВППС може до початку судового засідання надати головуєчому судді стислий висновок у письмовій чи усній формі щодо певного свідка або потерпілого, особливо якщо за висновком ВППС дача свідком показань може спричинити в нього вкрай небажану емоційну реакцію та нанести додаткову шкоду його ментальному здоров'ю.
4. ВППС може інформувати головуєчого суддю, прокурора або адвоката (залежно від випадку) з приводу будь-якого питання, що стосується безпеки чи захисту потерпілих і свідків, з метою вчинення ними певної дії.

5. ВППС напередодні судових засідань уточнюють у секретаря судового засідання інформацію, чи відбудеться судове засідання і у разі його зняття з розгляду – негайно про це повідомляє потерпілих та свідків.
6. Працівники ВППС завжди дотримуються принципу конфіденційності щодо будь-якої інформації про потерпілих, свідків, судового провадження та діяльності ВППС.
7. ВППС забезпечують неможливість контактувати свідкам між собою, які перебувають у приміщенні суду одночасно.
8. ВППС поводить з усіма свідками та потерпілими неупереджено, професійно, чемно, поважно та чутливо. У роботі з потерпілими та свідками важливо враховувати гендерну чутливість. Залежно від характеру злочину потерпілий або свідок може почуватися більш комфортно у присутності працівників суду певної статі. Тому, за можливості залучати саме таких працівників або які пройшли спеціальну підготовку, зокрема в аспектах гендерної рівності.
9. ВППС завжди поважає інтереси потерпілих і свідків та дотримується принципу нейтралітету.
10. ВППС формує пакет інформаційних матеріалів з метою точного і достатнього інформування потерпілих і свідків, яких викликали до суду (у тому числі до іншого приміщення суду), про їхні права та обов'язки під час дачі показань; пакет містить також практичну інформацію про доступну їм організаційну, адміністративну та психологічну допомогу, пов'язану з відвіданням ними суду.
11. ВППС надає допомогу не тільки у приміщенні суду, де буде відбуватися судове засідання, але і за можливості у приміщенні суду, з якого буде допитаний потерпілий чи свідок по відеоконференції.
12. З дозволу головуєчого судді працівники ВППС можуть: супроводжувати потерпілих і свідків під час дачі показань з метою надання їм емоційної підтримки (у тому числі до іншого приміщення суду); під час слухання надавати судді рекомендації щодо вжиття заходів для забезпечення психологічного добробуту потерпілих і свідків.
13. ВППС не має права обговорювати з потерпілими та свідками які б то не були питання, пов'язані з доказами у справі, а також надавати поради з приводу надання чи ненадання показань про окремі факти, а також певних відповідей на питання сторін провадження та суду.
14. На будь-якому етапі ВППС може обговорювати з прокурором та/або представником Координаційного центру чи адвокатом питання, що стосуються викликаних ними потерпілих /свідків, а саме їхнього психологічного стану або інших специфічних потреб, які необхідно вирішити для їх повноцінної участі у судовому процесі.
15. ВППС у разі отримання інформації щодо звільнення обвинуваченого з-під варті повідомляє про це потерпілих та свідків.
16. У роботі з потерпілими та свідками важливо враховувати гендерну чутливість. Залежно від характеру злочину потерпілий або свідок може почуватися більш комфортно у присутності працівників суду певної статі. Тому, за можливості залучати саме таких

працівників або які пройшли спеціальну підготовку зокрема в аспектах гендерної рівності.

РОЗДІЛ XII "ОПИС РОБОЧОГО ПРОЦЕСУ ТА ВНУТРІШНІХ ПРАВИЛ"⁴

ДО ПРИБУТТЯ СВИДКІВ ТА ПОТЕРПІЛИХ БЕЗПОСЕРЕДНЬО ДО СУДУ

1. Після отримання обвинувального акту з додатками (реєстру матеріалів досудового розслідування) секретар судового засідання надсилає повістки і смс-повідомлення потерпілим та надає ВППС інформацію про дату підготовчого судового засідання і відомості про потерпілих (їх адреси проживання та номери контактних телефонів).
2. До підготовчого судового засідання представники ВППС здійснюють комунікацію з потерпілими, отримують та аналізують інформацію щодо можливості їхньої явки у підготовче судове засідання. Роз'яснюють потерпілим, що це їх право, а не обов'язок; які процесуальні питання вирішуються під час підготовчого судового засідання, і що на цьому етапі їх допитувати не будуть.
3. Під час підготовчого судового засідання (у разі відсутності потерпілих) представники ВППС під час обговорення графіку судових засідань надають головуючому судді наявну інформацію щодо проблемних питань по прибуттю потерпілих та інформують про найбільш можливі варіанти допиту останніх (або в інші дати або по відеоконференції).

ПІСЛЯ ПЕРШОГО СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ (НА ЯКОМУ УЗГОДЖЕНО ГРАФІК СУДОВИХ ЗАСІДАНЬ)

4. Секретар судового засідання на узгоджені дати надсилає повістки та смс-повідомлення потерпілим та свідкам.
5. Секретар судового засідання надає ВППС: графік судових засідань, в яких планується допитати потерпілих та свідків; список свідків, їх адреси проживання і номери контактних телефонів, інформацію про отримання свідками та потерпілими повісток та смс-повідомлень на призначені дати судових засідань.

ДО ДРУГОГО СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

---

⁴ Робочий процес більш докладно буде описано у Внутрішніх правилах роботи ВППС.

6. Представники ВППС здійснюють комунікацію з потерпілими та свідками, отримують та аналізують інформацію щодо можливості потерпілих та свідків прибути у судове засідання, в яке їх викликають;
7. Представники ВППС зв'язуються з потерпілими і свідками і надають їм практичну інформацію про судове провадження та організацію судових засідань, а також пакет інформаційних матеріалів; проводять оцінювання потреб потерпілих і свідків у допомозі для забезпечення їхньої спроможності дати показання в суді.

ДРУГЕ СУДОВЕ ЗАСІДАННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ І ВПРОДОВЖ УСЬОГО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

8. Представники ВППС надають інформацію щодо проблемних питань по прибуттю свідків та потерпілих і інформують про найбільш можливі варіанти допиту останніх (або в інші дати або по відеоконференції).
9. За необхідності ВППС потерпілим та свідкам допомагає вирішити організаційні питання.
10. ВППС завчасно інформує службу судової охорони про графік судових засідань, в яких плануються давати показання свідки та потерпілі.
11. ВППС на будь-якому етапі з моменту отримання від секретаря судового засідання відповідної інформації може обговорювати з прокурором чи адвокатом питання, що стосуються викликаних ними потерпілих /свідків.

У ДЕНЬ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ І ПІСЛЯ ДАЧІ ПОКАЗАНЬ

12. ВППС супроводжує потерпілих і свідків, так щоб вони непомітно увійшли до приміщення суду (у координації зі службою судової охорони).
13. ВППС задовольняє практичні потреби потерпілих і свідків під час їх перебування в приміщенні суду.
14. ВППС забезпечує роздільне перебування свідків в приміщенні суду, якщо вимагається їх одночасне перебування в суді.
15. ВППС готує потерпілого/свідка до дачі показань.
16. Потерпілий/свідок дає показання в суді.
17. ВППС з метою підтримки та надання допомоги проводить підсумкову сесію з потерпілим/свідком після завершення дачі ним показань.
18. За згоди потерпілого/свідка ВППС спрямовує його до організацій, які надають необхідні послуги, пов'язані з їх потребами.
19. ВППС за необхідності допомагає потерпілому/свідку отримати у секретаря судового засідання повістку із відміткою про перебування у суді.
20. ВППС супроводжує потерпілого/свідка для непомітного виходу з приміщення суду (у координації зі службою судової охорони).
21. Потерпілий/свідок повертається додому.
22. ВППС допомагає потерпілому/свідку одержати відшкодування витрат і компенсацію за втрачену заробітну плату.
23. ВППС здійснює "дзвінок ввічливості" потерпілому/свідку через 2-4 тижні після дачі показань.

ДОДАТОК І. СХЕМА ВИКЛИКУ ПОТЕРПІЛИХ ТА СВИДКІВ⁵

---

⁵ Після погодження тексту Протоколу Радою суддів України, планується цю схему візуалізувати.

Надходження обвинувального акту до суду

- Дані щодо потерпілих та свідків з'являються в суді (у реєстрі матеріалів досудового розслідування).

До проведення підготовчого судового засідання

- Секретар судового засідання надсилає повістки та смс-повідомлення потерпілим.
- Секретар судового засідання надає ВППС список потерпілих, їх адреси проживання і контактні телефони.
- Представники ВППС здійснюють комунікацію з потерпілими, отримують та аналізують інформацію про їх можливість прибути у підготовче судове засідання.

Підготовче судове засідання

- За наявності - задоволення клопотання сторони захисту про допит свідка(ів).
- Прийняття рішення про призначення справи до судового розгляду.
Між підготовчим судовим засіданням та першим судовим засіданням судового розгляду не більше 10 днів (ст. 316 КПК).

Перше судове засідання судового розгляду

- Суд приймає рішення про порядок та обсяг дослідження доказів.
- Сторони обвинувачення та захисту зазначають яких потерпілих та свідків необхідно викликати;
- Сторони обвинувачення та захисту, а також ВППС (стосовно потерпілих) повідомляють наявну інформацію про можливість надання свідками та потерпілими показань у певні дати, явки до суду особисто чи до приміщення інших судів.
- Обговорюється та узгоджується графік судових засідань, на яких мають бути допитані потерпілі та свідки, виходячи з прийнятого порядку дослідження доказів.

Після першого судового засідання судового розгляду

- Секретар судового засідання на узгоджені дати надсилає повістки та смс-повідомлення потерпілим та свідкам.
- Секретар судового засідання надає наступну інформацію ВППС: графік судових засідань, в яких планується допитати потерпілих та свідків; список свідків, їх адреси проживання і контактні телефони; про отримання свідками та потерпілими повісток та смс-повідомлень.

Між першим судовим засіданням та другим і подальшими судовими засіданнями період не визначено КПК. Судовий розгляд відбувається безперервно, крім часу, призначеного для відпочинку (ст.322 КПК).

До другого судового засідання судового розгляду

- Представники ВППС здійснюють комунікацію з потерпілими та свідками, отримують та аналізують інформацію про їх можливість прибути у засідання, в яке їх викликають.

Друге судове засідання судового розгляду і впродовж усього судового розгляду

- Представники ВППС надають інформацію щодо проблемних питань по прибуттю свідків та потерпілих і інформують про найбільш можливі варіанти допиту останніх (або в інші дати або по відео конференції).